

poziomie wspólnotowym, ale autor lub właściciel licencji nie może zajmować pozycji dominującej na rynku i musi uznać wyczerpanie prawa po pierwszym urynkowaniu we Wspólnocie. Regulacje rynku w państwach członkowskich nie mogą być dyskryminujące dla towarów z innych państw członkowskich i podobnie zasada niedyskryminacji odnosi się do obywateli UE. Charakter *produkcyjny* dzieł sztuki okazał się pomocny do wspólnotowego regulowania prawa artysty – autora utworu plastycznego do zysku przy odprzedaży dzieł sztuki na rynku sztuki na wspólnych zasadach i we wszystkich państwach członkowskich.¹⁵

Prawo europejskie balansuje więc między potrzebą charakterystyki *towarowej* dzieł sztuki i zabytków i pozaekonomicznej, celami rynkowymi i kulturalnymi. ❖

Przypisy

- 1 Akapit drugi preambuły traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, skonsolidowana wersja po traktacie z Amsterdamu: OJ C 340, 10.11.1997, p. 173–308 (skrót „TWE”). Tekst polski za tłumaczeniem Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej: <http://www2.ukie.gov.pl/uk.nsf/B-UE-T>.
- 2 Wspólna Taryfa Celna ogłoszona przez Rozporządzenie Rady EWG 950/68 z 28 czerwca 1968 r., OJ L 172, 22.07.1968, p. 1 zastąpiona została przez Rozporządzenia Rady EWG nr 2658/87 w sprawie taryfy i nomenklatury statystycznej oraz Wspólnej Taryfy Celnej, OJ L 256, 7.9.1987, p. 1. ze zmianami i zmianami aneksów.
- 3 Art. 1 Rozporządzenia Rady 2603/69 z 20 grudnia 1969 r. ustanawiającego wspólne zasady eksportowe, OJ L 324, 27.12.1969, p. 25–33.
- 4 Art. 11 Rozporządzenia Rady 2603/69 jest analogiczny do art. 30 TWE.
- 5 Tekst art. XX GATT koresponduje z art. 30 TWE, który zezwala państwom członkowskim na ochronę swoich skarbów narodowych w ramach wspólnego rynku.
- 6 Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3911/92 z 9 grudnia 1992 r. w sprawie wywozu dóbr kultury, OJ L 395, 31.12.1992, p. 1
- 7 W szczególności prymat normy art. 29 TWE nad prawem krajowym oznacza wówczas nakaz traktowania dzieł sztuki współczesnej jako zwykłych towarów w swobodnym obrocie.
- 8 Zob. Biała Księga o realizacji rynku wewnętrznego, COM (85) 310 final, pkt 57–79 oraz Rezolucja Rady z 7 maja 1985 r. w sprawie nowego podejścia do harmonizacji technicznej i standaryzacji, OJ C 136, 1985, p. 1.
- 9 W Rozporządzeniu Rady (EWG) nr 3911/92 i Dyrektywie Rady 93/7/EWG z 15 marca 1993 r. o zwrocie dóbr kultury nielegalnie przemieszczonych z terytorium Państwa Członkowskiego, OJ L 74, 27.3.1993, p. 74.
- 10 Aneksy powyższych aktów prawnych.
- 11 System wymógł ewentualne zmiany prawa prywatnego międzynarodowego decydujące o przyznaniu pośrednio stosowania prawa ochrony dziedzictwa kulturalnego innego państwa członkowskiego, a niekiedy, jak w przypadku prawa polskiego, modyfikuje sposób nabycia rzeczy ruchomych w dobrej wierze.
- 12 Zob. Annemarie Loman, Kamiel Mortelmans, Harry Post, Stewart Watson, *Culture and Community Law. Before and after Maastricht*, Denver-Boston 1992, s. 34 i n.
- 13 Dyrektywa Rady 92/77/EWG z 19 października 1992 r. uzupełniająca wspólny system podatku od wartości dodanej i modyfikująca Dyrektywę 77/388/EWG (zbliżenie stawek VAT), OJ L 316, 31.10.1992, p. 1. Nr 7 z Aneksu.
- 14 Dyrektywa Rady 94/5/WE z 14 lutego 1994 r. uzupełniająca wspólny system podatku od wartości dodanej i modyfikująca Dyrektywę 77/388/EWG – Szczególne uregulowania mające zastosowanie do towarów używanych,

dzieł sztuki, przedmiotów kolekcjonerskich i antyków, OJ L 060 z 3 marca 1994r., p. 0016–0024, tzw. 7 Dyrektywa VAT.
¹⁵ Dyrektywa 2001/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 września 2001 r. o prawie odsprzedaży przysługującym autorowi oryginalnego dzieła sztuki, OJ L 272, 13.10.2001, p. 32–36.

Wybór podstawowych przepisów Traktatu o Wspólnocie Europejskiej wpływających na regulację obrotu dziełami sztuki i zabytkami w państwach członkowskich.

– Unia Celna

Art. 23. 1. Podstawą Wspólnoty jest unia celna, która rozciąga się na całą wymianę towarową i obejmuje zakaz cel przyzwozowych i wywozowych między Państwami Członkowskimi oraz wszelkich opłat o skutku równoważnym, jak również przyjęcie wspólnej taryfy celnej w stosunkach z Państwami trzecimi.

– Dzieła sztuki a towary

Z orzeczenia Sądu Europejskiego w sprawie 7/68 *European Commission v Italy* [1968] ECR 423: „Przez towary w rozumieniu artykułu 9 TWE należy rozumieć produkty, których wartość może być wyrażona w pieniądzu i które są zdolne, jako takie, stanowić przedmiot transakcji handlowych”.

– Wspólna polityka handlowa

Art. 133. 1. Wspólna polityka handlowa jest oparta na jednolitych zasadach, zwłaszcza w odniesieniu do zmian stawek celnych, zawierania umów celnych i handlowych, ujednoczenia środków liberalizacyjnych, polityki eksportowej i handlowych środków ochronnych podejmowanych w przypadku dumpingu lub subsydiów.

– Zasada subsydiarności

Art. 5. W dziedzinach, które nie należą do jej kompetencji wyłącznej, Wspólnota podejmuje działania, zgodnie z zasadą pomocniczości, tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, natomiast z uwagi na rozmiary lub skutki proponowanych działań możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Wspólnoty.

– Zakaz ograniczeń ilościowych między państwami członkowskimi

Art. 28. Ograniczenia ilościowe w przywozie oraz wszelkie środki o skutku równoważnym są zakazane między Państwami Członkowskimi.

Art. 29. Ograniczenia ilościowe w wywozie oraz wszelkie środki o skutku równoważnym są zakazane między Państwami Członkowskimi.

– Wyjątek od swobody obrotu towarowego

Art. 30. Postanowienia art. 28 i 29 nie stanowią przeszkody w stosowaniu zakazu lub ograniczeń przywozowych, wywozowych lub tranzytowych, uzasadnionych względami (...) ochrony narodowych dóbr kultury (skarbów narodowych – dop. aut.) o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej, bądź ochrony własności przemysłowej i handlowej. Zakazy te i ograniczenia nie powinny jednak stanowić środka arbitralnej dyskryminacji, ani ukrytych ograniczeń w handlu między Państwami Członkowskimi.

Zasada wzajemnego uznawania ustaw

– W sprawie 120/78 *Rewe Zentral v Bundesmonopolverwaltung für Branntwein [„Cassis de Dijon”]* (1979) ECR 649, Sąd Europejski potwierdził zasadę „wzajemnego uznania” norm technicznych, celnych itp., rozszerzył ją na obowiązek wzajemnego uznania produktów.

Aspekty kulturalne w działaniach Wspólnoty Europejskiej Art. 151. 4. Wspólnota uwzględni aspekty kulturalne w swoim działaniu na podstawie innych postanowień niniejszego Traktatu, zwłaszcza w celu poszanowania i popierania różnorodności jej kultur.

– Harmonizacja przepisów o podatkach obrotowych Art. 93. Rada, stanowiąc jedynomyślnie na wniosek Komisji i po konsultacji z Parlamentem Europejskim oraz Komitetem Ekonomiczno-Społecznym, uchwała przepisy dotyczące harmonizacji ustawodawstw odnoszących się do podatków obrotowych, akcyzy i innych podatków pośrednich w zakresie, w jakim harmonizacja ta jest niezbędna do zapewnienia ustanowienia i funkcjonowania rynku wewnętrznego (...).

– Autonomia reżimów własności mienia państw członkowskich

Art. 295. Niniejszy Traktat nie przesądza w niczym zasad prawa własności w Państwach Członkowskich.

Skąd pochodzą? Czyją własność stanowią?

Odzyskane zabytki

[2]

W

marcu 2003 r. krakowska policja zatrzymała w kilku miejscach kilkaset zabytków, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, że mogą pochodzić z przestępstwa. Podobne informacje nadeszły z Wrocławia i Rzepina. Wiele niezidentyfikowanych zabytków pochodzi na pewno z kościołów, część z cmentarzy, a detale architektoniczne – najpewniej z zabytkowych parków, pałaców i dworów.

Jeśli ktoś z Państwa rozpozna przedmioty na zamieszczonych zdjęciach, prosimy o kontakt z Ośrodkiem Ochrony Zbiorów Publicznych. ▶

Odzyskane zabytki

page **4** **The Recovered Collar -bone and Helmet of the Armour from the Collection of the Library in Kórnik**

The recovery of important elements of a unique piece of scale-armour is an important event. The objects were found in an English antique shop and thanks to the help of the Polish Embassy in London were bought back by the Ministry of Culture. The whole armour which the elements come from was taken away by the Germans, but was then recovered in 1946 as part of vindication.

page **8** **The Specific Contents of General Jan Henryk Dąbrowski's Collection (2). An Attempt at Reconstruction**

The author continues the topic started in the previous issue of „Valuable, Priceless/ Lost” attempting to reconstruct the content of the collection. She describes wooden weapons, such as lances, halberds and similar ones.

page **14** **The Symbol of Triumph and Defeat**

Winning the opponent's banner or standard was an extremely important moment in a battle.

It was the undisputed proof of victory. The fortune of the trophy standards and flags varied. Some were destroyed, or looted in subsequent wars, others went back to the previously defeated parties who later became victors, or were preserved in museum collections.

page **20** **Baltazar Behem's Codex**

The early 16th century manuscript is one of the most precious historic objects in Polish collections. Similarly to other historic objects it had been stolen by the Germans. The article is a description of the war history of this work, which was fortunately returned to its rightful owner, the Jagiellonian Library.

page **24** **The Polish Pearl of French Neo-renaissance**

Despite the stormy period of both World Wars, and post-war neglect, the Palace in Guzów has survived until our times. The subsequent owners have collected many precious items and works of art in its interiors, but most of them were destroyed or plundered. The author presents the story of the building, and of converting the palace and tries to work out the names of the authors of changes.

Until 1944 the palace belonged to the Sobański family. It was taken over by the state and its interiors were changed into flats and offices of the Guzów sugar works. The Sobański family has now bought the palace back, but enormous sums of money are needed for its conservation.

page **27** **Piele, a Little Village with a Grand History (2)**

Issue 5, 2001 of „Valuable, Priceless/ Lost” featured an article about a manor complex in the village of Piele in the Braniewo powiat (small administrative unit). Only some remnants remain of the manor house, and the fate of the wealthy furnishings of the house are unknown. In August this year, while looking for scrap metal, children living in the village called Maksyńko, David, and Krzysztof Chmielewski, found a buried box. In spite of

the age of the box, due to which it was falling apart and overgrown by roots, specialists managed to recover elements of a porcelain service and glass coming probably from the mid 19th cent. The finders are waiting for an award and the recovered objects have been secured.

page **30** **The Struggle for the Painting, the Struggle for Heritage**

In order to be able to preserve his own heritage, the owner of Alnwick Castle decided to sell his painting „Madonna of the Pinks” by Raphael to a museum in Los Angeles. This started a stormy discussion on whether such a work should be allowed to leave Great Britain, since it is part of its cultural property. The author compares the situation to Rembrandt's painting „The Polish Rider”, which its Polish owner sold to the United States in 1910.

page **32** **The London Seminar**

A seminar on fighting illicit trade and smuggling works of art took place last June. Although the seminar itself took place in London, it was organised for candidate countries accessing the European Union by the TAIEX Office which has its seat in Brussels. Participants included workers responsible for protecting works of art in the respective countries, but also customs workers, policemen, Interpol and Europol representatives. Such topics as illicit trade, smuggling, the risk involved in trading in works of art, and the protection of excavations were thoroughly discussed.

page **33** **Wartime losses 1939-1945**

page **35** **A Salt-cellar Stolen from a Museum in Vienna**

Biennetto Cellini's work – a precious salt cellar worth fifty million Euros was stolen from the Kunsthistorisches Museum. As an analysis and police simulation of the theft have proved, the crime took 54 seconds in all. What was to blame was overconfidence in technical security measures. One can only hope that the magnificent work of Italian Renaissance will be recovered.

page **36** **Catalogue of Losses**

page **44** **Stefan Breitwieser's Extraordinary Collection**

For seven years (1994-2001) a thief who was in love with works of art robbed art collections in Switzerland, France, Belgium, Germany, Luxemburg, Holland, and Austria amassing 172 historic objects from 60 museums. When he was caught red-handed, his mother destroyed many precious paintings and objects in order to destroy the evidence of her son's criminal activity. The thief did not steal the objects to sell them, but to enjoy their possession. The article was based on Le Monde.

page **47** **The Lost Masterpieces of Ancient Greek art. (4) Nikias of Athens**

Nikias, who was most active in the years 332-329 B. C., is considered the greatest painter of the Athens of his times. We would not know anything about his works, if it were not for the descriptions of his paintings, especially those which were found in Rome and those which inspired Roman paintings modelled on Nikias' work.

page **50** **St. Sophie's Cathedral in Żytomierz**

Żytomierz, which lies in the Eastern territory of the former Polish Republic has been a place where cultures intermingled. Inhabited by Poles, it has been a centre of Polish culture and Catholicism. Since the early 18th century efforts had been made and then work was conducted aiming at building the Żytomierz Cathedral to replace St. Mary's Church which had been destroyed by Tartars in the 15th century. The cathedral then encountered a fate dictated by wars, occupation and revolution. The Catholic cemetery which dates back to 1799 was similarly affected. The present appearance of the Cathedral is in its shape from the turn of the 19th and 20th century. Since January 1991 Żytomierz is again the seat of the Roman Catholic Diocese.

page **54** **Leonardo da Vinci would not Sign the Design of the Bridge in Norway**

The Norwegian, Vejbjørn Sand built a bridge in the town of Ås, 35 km from Oslo, claiming to have modelled it on the design which Leonardo da Vinci prepared for the Turkish sultan Baiezed Khan II (1481-1512) in order to join the shores of the Gold Horn Bay. The author describes this design, undermining the Norwegian's claim that he had based his work on Leonardo's technical parameters. The early 16th century assumptions have nothing in common with Vejbjørn Sand's work.

page **56** **The World Customs Organisation and its activities in the field of protecting cultural heritage**

The article gives information on the tasks of the World Customs Organisation and its rights.

page **58** **The Cultural Heritage and the Culture of European Countries**

The HEREIN programme was discussed in Issue 3/33. The author develops the topic presenting the activities of the Council of Europe and mentions that the founders and coordinators of the HEREIN programme did not forget to cooperate with UNESCO agendas working in the field of national heritage. The meeting in Nicosia in June 2003 was an example of that. More information on the HEREIN programme can be found on its website www.European-heritage.net

page **60** **European Law – Regulations on Trade in Works of Art and Historic Objects**

The author begins a series of publications pertaining to the introduction of uniform laws in the above area in Poland and the European Union.

page **61** **Where Are These Historic Objects from and Who Do They Belong to?**

Many stolen objects are intercepted by the police or customs workers. It is not always possible to tell where they come from or who they belong to, however. Even very large objects, such as fragments of architecture, are pillaged. Many thefts are not noticed. It is necessary to build up public awareness at local level in order to decrease the amount of crime committed against works of art. The illustrations present the wide variety of objects that are stolen.